

Кличков Андрій Олексійович,
ад'юнкт кафедри цивільного права і
процесу Національної академії
внутрішніх справ;

Науковий керівник: Зайка Ю. О.,
професор кафедри цивільного права
і процесу Національної академії
внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор

УКРАЇНСЬКА ЦИВІЛІСТИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМИ

Основним засобом комунікації між людьми, **вираження їх думок** і одним з головних чинників що сприяє розвитку суспільства і держави є мова загалом і наукова зокрема. Невід'ємною частиною наукової мови є термінологія, яка займає фундаментальне місце в обслуговуванні всієї наукової структури.

Термін (від лат. terminus - межа, кордон) - слово або словосполучення, яке точно й однозначно визначає чітко окреслене спеціальне поняття будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо, його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери. На відміну від слів загальної лексики, які часто є багатозначними та мають емоційний відтінок, терміни в межах сфери застосування є однозначними й позбавлені експресії [1].

Юридична термінологія (від лат. - межа, кордон, межовий знак і грец. - слово, вчення) - це сукупність термінів, яка виражає систему правових понять та призначена забезпечувати потреби спілкування у сфері юридичної науки і практики.

Цивілістична термінологія як прояв української юридичної термінології поєднує в собі найбільш вдалі й точні терміни, що позначають найважливіші поняття цивільного права, які набувають статусу нормативно-правових, а потім використовуються у всіх сферах цивільно-правової діяльності, у всіх видах нормативно-правових актів.

Сучасна юридична термінологія є розгалуженою і динамічною системою найменувань правових явищ, понять, інститутів, категорій тощо. Вона ієрархічно структурована на підсистеми (галузі, підгалузі) та групи термінів на основі логіко-

змістових зв'язків між поняттями. Має ядро (основний термінологічно-правовий фонд) і периферію (суміжні з правом ділянки), в яких під впливом екстралінгвістичних та власне мовних чинників постійно відбуваються певні лексико-семантичні зміни, процеси термінологізації та детермінологізації.

Н. В. Артикуца зазначає, що загальний стан правничої термінології є своєрідним індикатором розвитку суспільства: «Увага до юридичної термінології та її розбудови на власній національній основі, ступінь розробленості й впорядкування, стан і глибина її наукового вивчення - це показники рівня розвитку держави, суспільства, нації, національної свідомості і правосвідомості, національної культури у різних її проявах» [2].

На жаль, розвиток української юридичної термінології як і всієї української наукової мови, відбувався в умовах тривалої відсутності державності, а після здобуття незалежності під суттєвим впливом російської мови.

Учений-мовознавець С. І. Караванський зазначав: «Читаючи Конституцію України, важко збутися враження, що це переклад з російської мови, і то не найкращий». Наприклад він вважає що термін «показання» є точною копією російської форми. Відповідно, в статті 63 Конституції України, замість «давати показання» було б більш доречно, використовувати коротше і простіше «свідчити» [3].

Серед найтипівіших труднощів, що зустрічаються у сучасній цивілістичній термінології є термінологічні синоніми. Наприклад: строк - термін.

У статті 251 Цивільного кодексу України законодавець визначає поняття «строк» та «термін».

Під **строком** у цивільному праві розуміють певний період у часі, зі спливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Так, якщо протягом трьох років громадянин відсутній за місцем постійного проживання і його місцезнаходження невідоме, то суд, за заявою зацікавленої особи, може оголосити такого громадянина померлим. Цей проміжок часу (три роки) і є строком.

За своєю правовою природою строки належать до юридичних фактів, найчастіше - до подій, оскільки перебіг чи настання строку має об'єктивний характер і, як правило, не залежить від волі суб'єктів цивільних правовідносин.

Терміном є певний **момент** у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Термін може визначатися або вказівкою на час, або подією, яка має відбутися.

Одним із шляхів подолання проблеми росіянізмів в юридичній термінології може слугувати складання термінологічних словників які сприяють, передусім, правильному слововживанню, розвитку найрізноманітніших словесних конструкцій і появі нової юридичної лексики тощо.

Зараз можемо констатувати, що українська юридична термінологія потребує значних зусиль з боку науковців спрямованих на її удосконалення, зокрема на позбавлення від росіянізмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / упор. Бусел В. Т. - К. : Перун, 2005. - 1728 с.

2. Артикуца Н. В. Проблеми і перспективи вивчення юридичної термінології / Н. В. Артикуца // Право України. - 1998.- № 4. - С. 56-57.

3. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я» / Святослав Караванський. - К. : КМ Академія, 2001. - 240 с.